

Kyrkan måste vara en trygg plats för alla

Kyrkans verksamheter ska vara trygga platser där varje människa blir respekterad. Ändå är det ett faktum att sexuella övergrepp och trakasserier kan ske – och sker – i kyrkor och andra kristna sammanhang. Detta har synliggjorts i de kyrkliga metoo-uppropen.

Sommaren är en härlig tid när kyrkorna arrangerar många konferenser och läger, vilket är betydelsefulla mötesplatser för både unga och gamla. Det finns samtidigt en risk att vanliga rutiner frångås för att förhindra övergrepp när verksamhet bedrivs i nya miljöer och med tillfälliga ledare. Ingen deltagare ska komma hem efter sommarens barn- och ungdomsläger med en stor klump i magen efter en erfarenhet av övergrepp.

Vi kan minimera risken för att sexuella övergrepp och trakasserier sker i kyrkans sammanhang genom kunskap, strategiskt förebyggande och en medveten strävan efter att skapa goda miljöer. Det första steget är att tänka tanken: ”det kan hända här”. Det är nödvändigt med kunskap om hur övergrepp går till och vem som kan utföra dem för att upptäcka, hantera och förebygga sexuella övergrepp och trakasserier. Okunskap och andra felaktiga föreställningar kan leda till att den som blir utsatt själv får bära skulden, att gränslösa beteenden inte uppmärksammas och att övergrepp inte tas på allvar.

Majoriteten av sexuella övergrepp begås av män, men även kvinnor kan vara förövare. Sexuella övergrepp mot barn är vanligt. Lågt räknat utsätts ungefär tre barn i varje skolklass under sin barndom. Det finns tydliga mönster som pekar på att vissa grupper utsätts oftare än andra, exempelvis personer med psykiska eller fysiska funktionsnedsättningar, HBTQ-personer och olika minoritetsgrupper. Trakasserier och övergrepp kan vara både medvetna och

omedvetna. Det är en smärtsam sanning att medvetna förövare finns i, eller aktivt söker sig till, kyrkans sammanhang för att utnyttja andra. Andra förövare gör skada genom att ha en skev bild av relationer, intimitet och gränser. Men ett övergrepp är alltid ett övergrepp, oavsett om personen menade något illa eller inte. Övergrepp går att förebygga och en god miljö minskar risken för övergrepp.

Faktorer som skapar en förebyggande miljö – men också faktorer som ökar risken för sexuella övergrepp:

1. Sexuella övergrepp sker oftast där det finns ojämna maktrelationer. Det kan handla om organisationsstruktur, formell och informell makt, och inte minst relationen mellan vuxna och barn. Det går inte alltid att förändra maktbalansen, men medvetenhet om att detta är en riskfaktor är en bra motstrategi. Särskilt om medvetenheten kompletteras med tydliga rutiner för att skapa trygga miljöer.

2. Mansdominerat ledarskap och mansdominerad miljö är riskfaktorer.

Ett sammanhang som tidigare varit mansdominerat, men nu har en jämnare fördelning, kan fortfarande bära spår av den tidigare miljön. Representation och mångfald i både teori och praktik är därför viktigt.

3. Fysisk och känslomässig närhet.

Beröring kan vara fint och viktigt, men utan förståelse för varandras olika gränser kan det istället bli integritetskränkande. Fysisk närhet får inte vara ett krav varken i kapprummet, vid fridshälsningen eller vid förbönen. En trygg miljö ger lika stor möjlighet

att ta emot närhet som att avstå, genom en inkännande och respektfull inställning till varandras olika behov och integritet.

4. Uppfattningen att ett sammanhang är tolerant mot sexism ökar risken för övergrepp. Tydlighet om kyrkornas nolltolerans är väsentligt. I de kyrkliga metoo-upproppen vittnade många om en ursäktande inställning till förövare med grund i kristen förlåtelse. Ett sådant bemötande förminska övergreppet och förringar ofta helt den utsattas behov av upprättelse. Det innebär också en ökad risk att övergrepp sker igen.

5. Lyssna och anmäl. Utan tydliga sätt att anmäla, med risk för att inte blir trodd eller att inte bli tagen på allvar, ökar risken för att övergrepp sker. På samma sätt som vi informerar om nödutgångar i en lokal kan vi informera om hur och till vem övergrepp ska rapporteras. Det är ofta svårt att berätta och många bär sina erfarenheter i hemlighet. Att förenkla och möjliggöra berättande kan vara livsviktigt. Kyrkorna ska alltid följa och respektera svensk lagstiftning.

6. Våga lyssna, våga prata och våga vara obekväma. I de kyrkliga metoo-upproppen användes många gånger ordet tystnadskultur. Många upplevde att obekväma vittnesmål tystades ner till förmån för den goda stämningen. Tystnadskulturen i kombination med en ursäktande inställning till övergrepp skapar en farlig miljö där övergrepp kan ske utan konsekvens. Därför är det viktigt att främja miljöer där alla vågar säga ifrån.

Vi uppmanar ledare på alla nivåer att arbeta mot övergrepp på ett strukturerat sätt genom att:

- Informera vid starten av ett läger eller konferens att det råder en nolltolerans mot sexuella övergrepp och berätta vem eller vilka som har huvudansvar för frågan.
- Skapa tydliga och trygga sätt att berätta om övergrepp och påminn regelbundet församlingen om detta.
- Regelbundet genomföra förebyggande utbildning med anställda, förtroendevalda och frivilliga.
- Använda befintligt material för att systematisera arbetet, exempelvis Ekumeniska riktlinjer vid sexuella övergrepp i kyrkliga miljöer (SKR #5).

För styrelsen, Sveriges kristna råd

Clive Adams, kommandör, Frälsningsarmén.
 Daniel Alm, föreståndare, Pingst – Fria församlingar i samverkan.
 Anders Arborelius, biskop, Stockholms katolska stift.
 Dioscoros Benjamin Atas, ärkebiskop, Syrisk-ortodoxa kyrkan.
 Torbjörn Freij, pastor, Vineyard Norden.
 Antje Jackelén, ärkebiskop, Svenska kyrkan.
 Peter Jansson, Vännernas samfund – kväkarna.
 Misha Jaksic, ortodox samordnare, Sveriges kristna råd.
 Kjell Larsson, missionsföreståndare, Svenska Alliansmissionen.
 Joakim Lundqvist, pastor, Livets ord.
 Jean Mansour, arkimandrit, Grekisk-ortodoxa kyrkan av Antiokia.
 Linalie Newman, missionsdirektor, Evangeliska Frikyrkan.
 Kerstin Oderhem, missionsföreståndare, EFS.
 Bobby Sjölander, missionsföreståndare, Adventistsamfundet.
 Lasse Svensson, kyrkoledare, Ekumeniakyrkan.
 Karin Wiborn, generalsekreterare, Sveriges kristna råd.

samt

Esther Kazen, generalsekreterare, Sveriges ekumeniska kvinnoråd.